

СТАНОВИЩЕ

за публикацииите на доц. д-р Корнелия Димова Славова,
представени за участие в конкурс за професор
по направление 2.1 Филология (американска култура и литература),
обявен в ДВ, бр. 4 от 16.01.2015 г., с. 219

Кандидатурата на доц. д-р Корнелия Славова за настоящия конкурс е повече от убедителна. Тя включва авторско изследване, издадено в книга, върху дефилирането на американската драма по българските театрални сцени, три съставени научни сборника (единият от тях учебник), в които участва и с авторски текстове, два редактирани тематични броя на лондонското научно списание "European Journal of Women's Studies", над двадесет статии в сборници на джендър-проучвателни и рецепционни теми, няколко преведени книги в регистъра на академиката и елитния нонфикшън. Към цялата тази писмовна биография следва да прибавим гъстата преподавателска практика на доц. Славова. В бакалавърската програма тя води лекционни курсове по „Общество и култура на САЩ“, „Американска драма в киното“ и „Американска популярна култура: текст и образ“. В магистърските програми преподава дванадесет курса. Ще спомена само задължителните в профила на основните ѝ интереси и занимания: „Постмодерна култура и литература“, „Англо-американско идейно наследство“. Преподавала е също така, в качеството си на гост-лектор, в редица университети по света. Сътрудничи на серия международни научни списания като рецензент и експерт. Изнесла е доклади на огромен брой конференции, национални и в чужбина, участвала е в тринадесет научно-изследователски проекта. Останалите неща от дейността ѝ, влизаща в оценъчния периметър на настоящия конкурс, изпускам умишлено.

Това е резюмето дотук на един професионален живот. Би могло да бъде резюме и на два. Изводът, който се налага, е, че дейността на доц. Корнелия Славова съставлява съществена част от съдържанието, практиките, а и репутацията на катедра „Англицистика и американистика“ към СУ. Ще спомена и още нещо, което няма как да влезе в отчета на тази дейност, поради това че няма критерии за оценяването му. Доц. Славова не се занимава формално с професионалните

неща, не ги „колекционира“ за нуждите на отчетността. Тя буквално гори в тях. Когато участва в проект, какъвто и да е, тя не просто „участва“ в него, а го движи, прави всичко възможно той да бъде осъществен максимално бързо и добре, вървейки (по-скоро „тичайки“) по всички стъпала, пътеки и въздушни коридори на институциите. И така е с всичко, което върши. Носи много задължения и отговорности, но не ги претупва, нито ги заобикаля.

Ще обърна сега специално внимание върху фокусния текст в кандидатурата на доц. Корнелия Славова: изследването „Американската драма на българска сцена: театърът като превод на култури“. То е първо по рода си у нас и поради това за неговата приносност е излишно да се говори. Другата му особеност е, че поради самата си тема то неизбежно е интердисциплинарно. В него се кръстосват театрознание, културистория, културология, преводазнание, рецепционистика. Това гарантира специфични трудности при организирането на огромен обем материал, при конструирането на теоретичната рамка и при конкретното въвеждане на рамката в коментара и анализа на материала. Но доц. Славова е формулирала прецизно фокуса на проучването си, който обхваща преди всичко „т. нар. сериозна американска драма“ без „популярните“ и „аматорски“ адаптации, а също и без масовата и хаотична продукция, характеризираща най-новия ни културен период. Теоретичният модел на изследването е сглобен колкото компетентно, толкова и творчески, поради усетливо осъзнаване на обстоятелството, че самото естество на театъра като комплексно изкуство (съчетание на текст, образ, звук, различни авторски волеизявления и сложна материална организация) предполага и комплексна организация от аналитични подходи към темата: културологични, социологични, антропологични и др. Същевременно обзорът на вниманието и анализа е конструиран рамково на рецепционен принцип, като „следва предпочитанията на българския театър към [американската драма], а не естествения ѝ ход и развитие“ (с. 10). С други думи, платформата на аналитичното изложение е върху абсорбиращата среда, а не чак толкова върху вносия материал.

Изложението на замисъла, рамката, метода и източниците обхваща глава първа от изследването. Втора глава е посветена на драматургията на Юджийн О'Нийл у нас. Очертани са обстоятелствено двата периода на българската му рецепция

със съответните им разлики по отношение на сценичните и критически интерпретации на отделните пиеси. В първия период (преди 1944 г.) прави впечатление отвореното и любознателно отношение на родната критика към американския драматург, както и честата ѝ склонност да интерпретира пиесите в светлината на актуални теми и проблеми у нас. Вторият период се състои всъщност от два: едно близо тридесетгодишно мълчание около О'Нийл, продукт отчасти на съветската идеологизация на българското изкуство, но отчасти и на творческа пауза у (и около) самия О'Нийл, последвано от едно постъпателно нарастване на броя на постановките му, докато се стигне до вълната на интерес към него по българските театрални сцени през последното десетилетие на социализма. Доц. Славова бавно и изчерпателно разгръща наратива на тази рецепция, задълбочено анализира по-важните критически отзиви в социалистическия печат. Поместеният фактологичен апарат оставя просветения читател в известен смисъл жаден за още малко допълнително раздипляне и проблематизация, но същият не може да не си даде сметка, че подобно по-нататъшно детайлизиране би могло да доведе до трикратно нарастване на обема на изследването. В областта на рецепционно-антропологичните методологии драмата е може би най-трудна за изследване, тъкмо поради неизбежните няколко перспективи на анализ, които трябва да се въведат: текстова, визуална, звукова и т. н.

Трета глава е особено ценна с това, че коментира българската рецепция на американска драма в периода, когато е била най-слабо представена, поради идеологически съображения: 40-те и 50-те години на XX век. Точно защото материалът е оскъден, инцидентите на рецепционно присъствие се нуждаят от особено детайлен коментар – те представляват изключение от нормата и логично изискват допълнителна мотивационна обосновка. Доц. Славова е посрещнала адекватно изискванията на тематичния профил. Тя борави с програмни статии от периода, със статистики на постановки и критически обговаряния на последните, създавайки по този начин едно доста плътно рецепционно пано. Не подминава и институциите на властта в сферата на културата от онова време. Коментира дори непоставени, макар и преведени пиеси на леви американски драматурзи като Клифърд Одетс и Албърт Молц, предлагайки компетентна обосновка на непоставянето им. Фокусът в тази глава е насочен върху Лилян Хелман, чиято българосценична популярност изпълва

периода и минава отвъд него. Доц. Славова проследява не само статистическите факти около постановките на Лилиан Хелмановите пиеси, но и променящата се амплитуда на критическата реакция към тях, която адекватно сигнализира за сменящите се градуси на политическо напрежение между „двете култури“ отсам и оттам на Желязната завеса.

Четвърта глава е посветена на Артър Милър, пета – на две конкретни пиеси със сериозно критическо отразяване у нас, „Двама на люлката“ от Уилям Гибсън и „Всичко в градината“ от Джайлс Купър и Едуард Олби. Голямо достойнство на работата на доц. Славова е, че в нея на няколко пъти се сменят ракурсите на рецепционното отразяване. Тя е направила удачния методологически избор да не налага на фактологичния материал специфичен ракурс, а да избира ракурс според естеството на материала. По този начин читателят получава реална представа за нивата, степените и градусите на присъствие, което големите американски драматурзи регистрират на българска сцена.

Последните две глави са посветени съответно на Тенеси Уилямс и Едуард Олби (последният този път в цялостен хронологичен рецепционен оглед). Те поддържат достойно установеното високо ниво на разработка в предишните глави. Отново под централно внимание са официалното критическо отразяване на американските пиеси и неговите „идеологически филтри“. Анализът е обстоен, компетентен и осветляващ относно сложната война на значения, която води политическата и културно-институционална власт през целия период на социализма с неизбежно растящия драматургичен внос откъм далечния бряг на Атлантика. Сгъстяването на политическата комуникация от двете страни на Желязната завеса неизбежно води до сгъстяване и на културно-творческата комуникация. Режимът е можел да запази, поне за известно време, баланса на разделението единствено чрез стриктно марксистко-идеологическо интерпретиране на постъпващия вносен материал. По флуктуациите в рецепцията на последния ние можем да съдим за флуктуациите във взаимоотношенията между театралната институция и театралната публика у нас, за флуктуациите във взаимоотношенията между българската държава и българското население. Доц. Славова дава възможност за подобни изводи на база на пространния си и компетентен рецепционен анализ на американската драма според както е присъствала у нас в изследвания от авторката период.

В идеален план би ми се искало изследването да е по-подробно: да обхваща повече факти около постановките, техния статистичен брой и популярното им възприятие, т. е. от страна на масовата публика. Нейният глас най-слабо присъства в представения коментар. Но както вече споменах, трябва да се отчитат обективните ограничения на възможността за проучвателна всеобхватност при конкретната тема. Така, имайки предвид големите професионални достойнства на това изследване, както и достойнствата на другите трудове, представени от доц. Корнелия Славова за целта на участието ѝ в настоящия конкурс, смятам, че тя недвусмислено заслужава нашето положително гласуване, гласуването със „за”. Точно така смятам да гласувам лично аз.

18.05.2015 г.

Проф. д-р Владимир Трендафилов